

Modele ewangelizacyjne *offline* w świecie *online*

Offline evangelization models in the *online* world

Andrzej Makowski CSsR

Jak zaznaczył papież Franciszek w ostatnim Orędziu na 53. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, „dzisiaj środowisko medialne jest tak wszechobecne, że nie sposób je niemal odróżnić od sfery życia codziennego. Sieć jest bogactwem naszych czasów. Jest źródłem wiedzy i relacji niegdyś niewyobrażalnych”¹. Współczesnym areopagiem i agorą, na których spotykają się drogi zarówno wierzących w Boga, jak i odrzucających Jego istnienie, jest świat mass mediów. Poprzez analogię do ateńskiej agory i areopagu, który był dla Apostołów, a szczególnie dla św. Pawła, miejscem głoszenia Ewangelii, współczesny świat wirtualny domaga się duszpasterskiego zaangażowania chrześcijan. Dotyczy to zarówno kapłanów, jak i odważnego świadectwa katolików świeckich². „Cyfrowy kontynent” wymaga ewangelizacji i duszpasterstwa. W niniejszym artykule w pierwszej części krótko scharakteryzowany będzie fenomen „społeczeństwa informacyjnego”, następnie ukazany będzie ewangelizacyjny wymiar Kościoła. W ostatniej części krótko opisanych będzie sześć modeli ewangelizacyjnych obecnych w amerykańskim katolicyzmie. Należy do nich: świadectwo, liturgia, głoszenie, małe wspólnoty, inkulturacja oraz dobroczynność. Modele te omówione zostaną w kontekście ewangelizowania przez Internet³.

1. Fenomen „społeczeństwa informacyjnego”

Historia sieci dowodzi, że liczba danych jest już i tak ogromna, a mimo to będzie w przyszłości tylko rosła. Największy rozwój obserwuje się w ostatnich latach, a idzie on w parze z rozwojem portali społecznościowych m.in. takich jak Facebook czy Twitter. Głównym ich zadaniem jest dostarczanie milionom użytkowników niekończących się komunikatów. Współczesna epoka określana jest

¹ Franciszek, Orędzie na 53. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, „*Wszyscy tworzymy jedno*” (Ef 4,25). „*Od wirtualnych wspólnot społecznościowych do wspólnot ludzkich*”, <https://episkopat.pl/orędzie-papieża-na-53-swiatowy-dzien-srodkow-spolecznego-przekazu/> [12.02. 2019].

² B. Bilicka, *Chrześcijański styl obecności na „cyfrowym kontynencie” w orędziach Benedykta XVI*, „Forum Teologiczne” 16 (2015), s. 139.

³ T. E. Byerley. *The Great Commission: Models of Evangelization in American Catholicism*, New York 2008; M.P. Schneider, *Applying Six Offline Models to Online Evangelization*, <https://www.hprweb.com/2017/06/applying-six-offline-models-to-online-evangelization/> [21.07. 2017]

mianem cywilizacji informacyjnej, społeczeństwa informacyjnego albo również społeczeństwa wiedzy. Mass media są stałym składnikiem środowiska, w którym człowiek żyje i rozwija się. Istnieje fenomen „społeczeństwa informacyjnego”, rozumianego jako społeczeństwo, w którym informacja stanowi czynnik kształtujący strukturę społeczną. Środki masowego przekazu są dla wielu głównym narzędziem informacji i formacji, przewodnikiem i natchnieniem w zachowaniach indywidualnych, rodzinnych, społecznych. Nowe pokolenia wzrastają w świetle uwarunkowanym przez mass media⁴. Nowe technologie cyfrowe zmieniają dotychczasowe modele komunikacji i relacji międzyludzkich. Jest to szczególnie zauważalne pośród młodzieży – cyfrowych tubylców⁵. Wychowani są oni w ścisłym kontakcie od najmłodszych lat z nowymi sposobami komunikacji i świetnie czują się w wirtualnym świecie.

Obecnie przez media rozumie się zarówno „media masowe (pojęcie używane tradycyjnie dla określenia prasy, radia, telewizji oraz filmu), media telekomunikacyjne (telefon, Internet) oraz multimedia (CD-ROM-y, wszelkie odmiany wideo, rzeczywistość wirtualna). To one – jako swoista całość technologii, instytucji, przekazów – stanowią mediasferę społeczną człowieka, na wszystkich etapach jego rozwoju”⁶. Współczesne społeczeństwo to społeczeństwo medialne, w którym dominującą formą kontaktów społecznych nie jest bezpośredniość, ale zapośredniczenie przez media⁷. Nowoczesne środki społecznego przekazu myśli, takie jak prasa, radio, telewizja, Internet i wszelkie techniki cyfrowe są zjawiskiem, które charakteryzuje współczesną cywilizację⁸. To „przełom XX i XXI wieku został okrzyknięty czasem ekranów. I choć możemy się spierać na przykład o to, czy jesteśmy społeczeństwem informacji czy symulacji, to nikt nie może mieć wątpliwości co do tego, że przede wszystkim i nieodwołalnie pozostajemy społeczeństwem ekranu i monitora, że to wszechobecność monitorów współtworzy w decydującej mierze dominujący styl kultury przełomu wieków”⁹. We współczesnym społeczeństwie pluralistycznym mass media stały się czymś nieodzownym.

⁴ Jan Paweł II, Encyklika o stałej aktualności posłania misyjnego *Redemptoris missio*, Rzym 1990, nr 37c.

⁵ Podział na cyfrowych tubylców (*digital natives*) i cyfrowych imigrantów (*digital immigrants*) wprowadził M. Prensky; zob. M. Prensky, *Digital Natives, Digital Immigrants*, <http://www.marc-prensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> [20.01.2019].

⁶ T. Goban-Klas, *Wartki nurt mediów, ku nowym formom społecznego życia informacji*, Kraków 2011, s. 181.

⁷ Por. tamże, s. 183-184, zob. S. Nowak, *Społeczeństwo informacyjne – geneza i definicje*, http://www.silesia.org.pl/upload/Nowak_Jerzy_Spoleczenstwo_informacyjne-geneza_i_definicje.pdf. [05.15. 2014].

⁸ Por. Franciszek, Encyklika *Laudato si'*. *W trosce o wspólny dom*, Rzym 2015, nr 47.

⁹ A. Ławniczak, *Medialny portret gender*, w: *Rewolucja genderowa*, red. Z. Klafka, Toruń 2014, s.12.

2. Ewangelizacyjny wymiar Kościoła

Obowiązek ewangelizacji należy uznać za łaskę i właściwe powołanie Kościoła, wyraża on najprawdziwszą jego właściwość, a Kościół jest dla ewangelizacji¹⁰. Przypomina o tym papież Franciszek w adhortacji apostołskiej *Evangelii gaudium*¹¹. Współczesna mediatyzowana rzeczywistość odzwierciedla się w życiu Kościoła, który pełni w świecie misję ewangelizacyjną i pragnie dotrzeć z Dobrą Nowiną aż na krańce ziemi. Z tego względu wspólnota Kościoła zwraca szczególną uwagę na kwestię komunikacji. Jest ona dla wielu ludzi „środowiskiem życia”¹².

Internet jest motorem dokonującej się w szybkim tempie rewolucji informacyjnej i komunikacyjnej, która skutkuje wieloma zmianami w stylu życia oraz we wzajemnych relacjach, zwłaszcza w odniesieniu do ludzi młodych. Zmieniają się przede wszystkim sposoby komunikacji, które posługują się nowymi językami, wykorzystują innowacyjne techniki, co w konsekwencji powoduje tworzenie także nowych podstaw psychologicznych. Według Benedykta XVI „wszystko to jest wyzwaniem dla Kościoła, który ma głosić Ewangelię ludziom trzeciego tysiąclecia, zachowując nienaruszoną jej treść, lecz czyniąc ją bardziej zrozumiałą również dzięki stosowaniu narzędzi i metod odpowiadających dzisiejszej mentalności i kulturom”¹³. Internet stał się obecnie szerokim polem dla ewangelizacji. Znaczna część wymiany kulturalnej odbywa się teraz za pośrednictwem środków elektronicznych. Kościół jest wezwany do wejścia na każde nowe forum i ewangelizowania go.

3. Modele ewangelizacji w świecie online

Timothy E. Byerley w książce *The Great Commission: Models of Evangelization in American Catholicism* opisał sześć modeli ewangelizacyjnych obecnych w amerykańskim katolicyzmie. Należy do nich: świadectwo, liturgia, głoszenie, małe wspólnoty, inkulturacja oraz dobroczynność. Modele te omówione zostaną w kontekście ewangelizowania przez Internet¹⁴.

¹⁰ Por. Paweł VI, Adhortacja apostołska o ewangelizacji w świecie współczesnym *Evangelii nuntiandi*, Wrocław 2001, nr 14.

¹¹ Franciszek, Adhortacja apostołska o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie *Evangelii Gaudium*, Kraków 2013 (dalej: EG).

¹² Franciszek, *Trzeba towarzyszyć człowiekowi w epoce cyfrowej. Audycja dla uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/massmedia_21092013.html [10.03.2016].

¹³ Benedykt XVI, *Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu (29 X 2009)*, w: *Internet i Kościół*, red. J. Kloch, Warszawa 2011, s. 78.

¹⁴ Timothy E. Byerley, *The Great Commission: Models of Evangelization in American Catholicism*, New York 2008; M.P. Schneider, *Applying Six Offline Models to Online Evangelization*, <https://www.hprweb.com/2017/06/applying-six-offline-models-to-online-evangelization/> [21.07.2017]

a) Model św. Szczepana – świadectwo

Model ten jest wzorem wszystkich świadków. Męczeństwo przez Internet nie jest możliwe: niektórzy mogą narzekać na zjadliwe ataki drogą *online*, które mogą przypominać męczeństwo, ale są dalekie od męczeńskiej śmierci. Ogólnie rzecz biorąc, są one albo kwestiami moralnymi, albo odniesieniem do nadużyć duchownych, jako powód odrzucenia katolickiej władzy. Istnieją jednak sposoby, aby być świadkiem autentycznego życia chrześcijańskiego, które można następnie przekazać elektronicznie. Jako Kościół możemy nadal skupiać się na języku przekazu, będąc jednocześnie autentycznym. Kościół drogą *online* może świadczyć przede wszystkim o tym, by być otwartym i autentycznym na temat własnego życia i własnych zmagañ, zamiast dawać sztuczną wizję chrześcijaństwa, ale jednocześnie pokazując, w jaki sposób relacja z Jezusem pomaga przezwyciężyć wyzwania i przekształca nas w lepszą osobę¹⁵. Kościół obecny na „cyfrowym kontynencie” ma pełnić rolę służebną, którą Benedykt XVI określił mianem „diakonii kultury”. Ma ona urzeczywistniać się poprzez krzewienie kultury poszanowania godności i wartości osoby ludzkiej oraz dialog oparty na szczerym poszukiwaniu prawdy i przyjaźni. Kościół ma być obecny na „kontynencie cyfrowym” nie tylko poprzez wprowadzenie treści religijnych, ale poprzez świadectwo „we własnym profilu”. Chrześcijański styl obecności powinien być odzwierciedleniem życia świadczącego o wartościach spójnych z Ewangelią¹⁶.

b) Model jerozolimski – liturgia

Model jerozolimski skupia się na liturgii jako źródle chrześcijańskiej ewangelizacji, a nie tylko jej celu. Liturgia jako celebrowanie jest momentem życia chrześcijańskiego i tylko jakąś częścią działalności Kościoła. Jest ona symbolicznym wydarzeniem interwencji Boga w ludzką egzystencję, manifestacją i realizacją w stawaniu się tego, co przez nią jest komunikowane i przekazywane. Szczególnym miejscem obecności Chrystusa jest Kościół, a jej wyjątkowym momentem jest życie liturgiczne, które włącza nas w Chrystusa i czyni nas jednym z Jego niebiańską ofiarą. Jedność Chrystusa zasiadającego po prawicy Ojca i jednocześnie pozostającego z nami na ziemi jest żywym, tajemniczym, nieustannie przemierzającym mostem pomiędzy niebem a ziemią¹⁷. Liturgia ewangelizuje na dwa sposoby: przez własną moc sakramentalną i przez jej piękno. Jak już wyraźnie stwierdził Kościół, sakramenty nie są ważne drogą elektroniczną (nie ma spowiedzi przez telefon; oglądanie Mszy w telewizji nie spełnia ważnego niedzielnego obowiązku uczestnictwa). Wspólnota chrześcijańska odnajduje swoją tożsamość w spr-

¹⁵ Por. M.P. Schneider, *Applying Six Offline Models to Online Evangelization*, dz. cyt.

¹⁶ B. Bilicka, *Chrześcijański styl obecności na „cyfrowym kontynencie” w orędziach Benedykta XVI*, dz. cyt., s. 145.

¹⁷ Por. M. Campatelli, *Kreatywna i formacyjna siła liturgii*, w: *Teologia pastoralna. Duszpasterstwo na nowe czasy*, red. T. Špidlík, M. Rupnik, Kraków 2010, s. 353-355.

wowaniu tajemnic Bożych. Człowiek współczesny na swój sposób poszukuje transcendencji, *sacrum*, duchowej głębi i spotkania z Bogiem. Potrzeba obecnie wspólnotowej modlitwy liturgicznej, która uwidoczni obecność Boga. To poszukiwanie miejsca dla współczesnego człowieka w liturgii musi być wyważone, aby nie zagubić w niej Boga. Boskie treści obrzędów przez sprawowanie liturgii powinny być lepiej widoczne i bardziej dostępne¹⁸. Stąd też dobrze przygotowana i celebrowana z wiarą oraz powagą liturgia jest pierwszym miejscem głoszenia Dobrej Nowiny. Trzeba na „nowo odkryć poczucie tajemnicy oraz tak odnowić liturgię, aby była bardziej wymownym znakiem obecności Pana”¹⁹. Należy sprawować liturgię, aby „wydobywać piękno i godność chrześcijańskiej liturgii we wszystkich jej przejawach, aby kształtować uczucia religijne i otwierać je na transcendencję”²⁰. Stosowanie modelu jerozolimskiego poprzez Internet wymaga zastosowania drugiego aspektu liturgii – piękna²¹. Św. Tomasz naucza o transcendentaliach: wszystko, co jest, jest prawdziwe, dobre i piękne, takie, jakie jest. Obecnie prawda została utracona przez opinię większości lub poprawność polityczną; dobroć została utracona na rzecz woluntaryzmu; ale piękno wciąż może dotrzeć do dzisiejszego społeczeństwa. Internet oferuje całemu światu możliwość natychmiastowego przekazania piękna fotografii, literatury lub innych wytworów artystycznych²². Kościół od wieków korzystał ze wspaniałych dzieł sztuki. Tradycja chrześcijańska zawsze była bogata w znaki i symbole, takie jak krzyże, ikony, wizerunki Matki Bożej, obrazy, posągi, ikony, witraże, szopki, malowidła w kościołach. Dużą część artystycznego dziedzictwa ludzkości stworzyli artyści i muzycy, próbując wyrazić prawdy wiary²³. Już II Sobór Nicejski w 787 roku stwierdził, że sztuka jest formą krzewienia wiary, odnajdywaniem i poznaniem Boga²⁴. Dzieła sztuki swoim pięknem przybliżają ludziom piękno i tajemnicę Boga. Sztuka bowiem powinna zbliżać do prawdziwego „artysty”: Chrystusa²⁵. Współczesny człowiek potrzebuje spotkania osobowego, twarzą w twarz, ale często pogrążony jest w rzeczywistości wirtualnej. Niezwykle ważne jest, aby poprzez środki społecznego przekazu można było doświadczyć piękna tego wszystkiego, co jest

¹⁸ Por. R. Fisichella, *La nuova evangelizzazione. Una sfida per uscire dall'indifferenza*, Milano 2011, s. 62-64.

¹⁹ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska o Jezusie Chrystusie, który żyje w Kościele jako źródło nadziei dla Europy *Ecclesia in Europa*, Wrocław 2003, nr 69.

²⁰ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Pastores Gregis*, Rzym 2003, nr 35.

²¹ Por. M.P. Schneider, *Applying Six Offline Models to Online Evangelization*, dz. cyt.

²² Tamże.

²³ Benedykt XVI, Orędzie na 47. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, *Serwisy społecznościowe: portale prawdy i wiary; nowe przestrzenie ewangelizacji*, w: M. Laskowska, K. Marcyński, *Komunikacja społeczna według Benedykta XVI*, Kraków 2016, s. 58.

²⁴ M. Krawczyk, *Znaczenie sztuki w przekazie wiary w nauczaniu Ojców Kościoła*, „Resovia Sacra” 23 (2016), s. 119.

²⁵ R. Hajduk, *Ewangelia na forum świata*, Kraków 2013, s. 127-128.

u podstaw naszej drogi i naszego życia, piękna wiary, Kościoła, piękna spotkania z Chrystusem. „Sieć digitalna – jak zaznacza Franciszek – może być miejscem bogatym w człowieczeństwo, nie siecią przewodów, ale osób”²⁶.

c) Model proklamacji – głoszenie

Proklamowanie Ewangelii i jej komunikowanie wpisane jest w naturę Kościoła. „Nie ma proklamacji orędzia zbawienia bez słowa, które ma siłę performatywną. Słowo przekona ludzi do wiary, gdy przekazywana przez nie treść nie będzie traktowana jako jedna z wielu informacji, którą można w każdym momencie zastąpić inną, ale gdy coś się rzeczywiście dokona pod jej wpływem. Takim sprawczym słowem jest chrześcijańska Dobra Nowina”²⁷. Ewangelia „nie jest jedynie przekazem treści, które mogą być poznane, ale jest przesłaniem, które tworzy fakty i zmienia życie”²⁸. Z przepowiadania rodzi się Kościół i przepowiadanie jest jego podstawową funkcją. Dlatego też proklamacja słowa Bożego jawi się jako zadanie i sprawa najwyższej rangi w życiu Kościoła. Papież Franciszek stawia przepowiadanie jako jeden z najważniejszych elementów życia Kościoła²⁹. Homilie wygłaszane w kaplicy Domu św. Marty należą do najbardziej charakterystycznych i już ugruntowanych „nowych środków wyrazu” pontyfikatu Franciszka. O siódmej rano w kaplicy Domu św. Marty są przygotowane mikrofony oraz rejestrator dźwięku i obrazu. Uczestnicy Mszy św. zmieniają się każdego dnia, ale technicy radiowi, ich koledzy z Watykańskiego Ośrodka Telewizyjnego (CTV) i fotograf z „L’Osservatore Romano” to zawsze te same osoby. Liturgia ma skromny, zwięzły oraz intensywny charakter. Na oprawę muzyczną składają się proste i oszczędne pieśni. Zwykle Franciszek ma dwóch głównych koncelebransów. Po odczytaniu Ewangelii papież podchodzi do pulpitu i zwraca się do wiernych. Homilie Franciszka z Domu św. Marty są skierowane do wspólnot chrześcijańskich i do poszczególnych wiernych. Słowa homilii mają ich korygować, inspirować i zachęcać, a także dopomóc dokonać konkretnych wyborów w duchu Ewangelii. Homilie są wygłaszane spontanicznie, bez wcześniej napisanego tekstu³⁰. Czas homilii jest ograniczony, jeśli trwa zbyt długo, jak napisał Bergoglio w *Ewangelii gaudium*, „niszczy dwie charakterystyczne cechy celebracji liturgicznej: harmonię między jej częściami oraz jej rytm”³¹.

²⁶ Franciszek, Orędzie na 48. Dzień Środków Społecznego Przekazu, „Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania”, <https://www.deon.pl/religia/serwis-papieski/dokumenty/orędzie-papieskie/art,8,oredzie-na-48-dzien-srodkow-spolecznego-przekazu.html> [20.01.2019].

²⁷ R. Hajduk, *Łagodność pastoralna*, Kraków 2018, s. 162.

²⁸ Benedykt XVI, Encyklika o nadziei chrześcijańskiej *Spe salvi*, Rzym 2007, nr 2.

²⁹ Zob. Franciszek, Adhortacja apostolska o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie *Ewangelii Gaudium*, Kraków 2013, nr 135-159. (dalej: EG)

³⁰ Por. F. Lombardi, *Wstęp. Bóg szuka na marginesie*, w: Franciszek, *Bóg szuka nas na marginesie. Słowa z domu św. Marty*, dz. cyt., s. 8-9.

³¹ EG, nr 138.

Homilie Franciszka mają również walor symbolu. Przekazywane są obecnie w szczególnej i jak dotąd niespotykanej wcześniej formie za pomocą mass mediów. Sens ewangelicznego przesłania papieża podczas homilii porannej można opowiedzieć, lecz nie da się zapisać w całości, jakby stanowiły jakiś rodzaj oficjalnego dokumentu. O. Spadaro podkreśla pracę dziennikarzy Radia Watykańskiego, która okazuje się niezwykle cenna. Do nich należy przygotowanie streszczeń porannych homilii. Jak twierdzi przyzwyczaili się oni do stylu papieża. Wybierają więc szczególnie znaczące fragmenty homilii i wplatają je w narrację tak, by przekazać odbiorcom ich kontekst³². Po zakończeniu Mszy św. zarejestrowany dźwięk przekazywany jest do sekretariatu dziennika Radia Watykańskiego w języku włoskim, gdzie przygotowywane są poranne wiadomości. Następnie zadaniem redaktora jest opracowanie syntezy homilii, konfrontowanej niekiedy również z redakcją „L'Osservatore Romano”, gdzie analogiczna praca wykonywana jest na potrzeby ukazującego się po południu dziennika. Około jedenastej synteza homilii razem z fragmentami dźwiękowymi pojawia się po włosku na stronie internetowej Radia Watykańskiego. Otrzymują je również agencje prasowe, które natychmiast przygotowują pierwsze depesze. Równocześnie poszczególne sekcje językowe Radia Watykańskiego tłumaczą streszczenie homilii na inne języki. Redaktor odpowiedzialny za materiały audiowizualne wybiera odpowiednią sekwencję z zapisu filmowego i dźwiękowego całej Mszy św. Tak przygotowane fragmenty przesyłane są do Radia Watykańskiego, Watykańskiego Ośrodka Telewizyjnego (CTV) oraz umieszczane na kanale YouTube, Twitterze, Facebooku oraz na witrynie internetowej Stolicy Apostolskiej³³.

Na wezwanie Kościoła do wykorzystania Internetu w dziele ewangelizacji szybką odpowiedź dali rekolekcjoniści w postaci rekolekcji internetowych. Istnieje obecnie zapotrzebowanie na prowadzenie „duszpasterstwa internetowego”. Podkreśla to Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, która widzi w Internecie środek komunikacji Kościoła z różnymi ludźmi: z oddalonymi od Wspólnoty Kościoła, żyjącymi na odległych terenach, z członkami grup religijnych, z którymi kontakt innymi sposobami jest utrudniony³⁴. Publikowana regularnie w okresie Wielkiego Postu czy Adwentu w sposób ciekawy w kilkudziesięciu nagraniach seria rekolekcji internetowych, jako jeden ze sposobów

³² Por. A. Spadaro, *Homilie u św. Marty*, w: Franciszek, *Bóg szuka nas na marginesie. Słowa z domu św. Marty*, dz. cyt., s. 38-39.

³³ F. Lombardi, *Introduzione*, w: Jorge Mario Bergoglio Papa Francesco, *La verità è un incontro*, red. A. Spadaro, Milano 2014, s. 9; tenże, *Wstęp. Bóg szuka nas na marginesie*, dz. cyt., s. 5-6; Por. A. Spadaro, *Homilie u św. Marty*, w: Franciszek, *Prawda jest spotkaniem*, Kraków 2019, s. 9-13.

³⁴ Por. Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Kościół a Internet*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/rady_pontyfikalne/r_komunik_spol/kosciol_internet_22022002.html [12.02.2019], nr 5.

ewangelizacji, może stać się przestrzenią, w której dokonywać się będzie stała formacja religijno-duchowa człowieka³⁵.

Internet na wiele sposobów przekształca historyczny wzorzec głoszenia. Po pierwsze, faktem jest, że jakiegokolwiek przepowiadanie jest dostępne w dowolnym momencie dla kogokolwiek. To prowadzi do tego, że kaznodzieja może być o wiele bardziej wyspecjalizowany w danej dziedzinie. Temat może zainteresować niewielką część odbiorców – podobnie jak katolickie podejście do określonej sytuacji – ale za pośrednictwem Internetu można dotrzeć do szerszej grupy osób. Po trzecie, produkcja i edycja wideo zmieniają sposób i jakość nauczania: pozwala to kaznodziejstwu przejść przez kilka ujęć i umożliwia łatwe przeplatanie komunikatów wizualnych. Po czwarte, niektóre platformy internetowe mają pewne restrykcje, które wymagają od głosiciela, aby jego przekaz był modyfikowany. I tak codzienna refleksja nad czytaniem, które ktoś *tweetuje*, jest bardzo różna w formie od codziennej homilii, mimo że *tweet* jest zazwyczaj podsumowaniem wypowiedzi. Po piąte, bezosobowy charakter Internetu rzuca wyzwanie kaznodziejom, aby lepiej odgadnąć reakcję audytorium. Nauczanie do grupy osób ma natychmiastową reakcję zwrotną. Głoszenie *online* nie ma żadnej interakcji z tymi, którzy słuchają tego, co mówi przepowiadający, więc ci, którzy głoszą w sieci, muszą być lepsi w odgadywaniu, jak ludzie reagują na ich wypowiedzi, aby uniknąć nudy i rozczarowania³⁶.

d) Model braterstwa – małe wspólnoty

Dzieło ewangelizacji to aktywność wierzących w Chrystusa polegająca na podejmowaniu działania w celu pozyskania ludzi dla treści wiary i praktyki życiowej, co do których prawdziwości i konieczności są przekonani. Od samego początku samo istnienie wspólnot chrześcijańskich służyło dziełu ewangelizacji. Pierwsi wyznawcy Chrystusa dostrzegali w nich przestrzeń dla działania samego Boga. To w nich i przez nie urzeczywistniał On swoje dzieło zbawcze³⁷. Model braterstwa – wspólnoty opiera się na modelach pierwotnego Kościoła, gdzie ludzie spotykali się we wspólnocie i dzielili z nią swoje życie. Odnosi się to do grupy uczniów, którą powołał Jezus i czynił ich pierwszymi Apostołami (Mk 2, 13-19), oraz do sytuacji przedstawionej w pierwszych rozdziałach Dziejów Apostolskich: „Trwali oni w nauce Apostołów i we wspólnocie, w łamaniu chleba i w modlitwach” (Dz 2, 42). Te zgromadzenia wspólnotowe uformowały jednostki, aby mogły wychodzić i ewangelizować. Ale także przyciągały ludzi do wspólnoty z samej natury swego braterstwa. To „za pośrednictwem wspólnot chrześcijańskich naśladowujących działanie Jezusa Kościoł rozszerza się po całym świecie. Dzieje się to bez intensywnej propagandy misyjnej, dzięki fascynacji, którą w postronnych

³⁵ G. Siwek, *Rekolekcje, wczoraj i dziś*, Kraków 2011, s. 148.

³⁶ M.P. Schneider, *Applying Six Offline Models to Online Evangelization*, dz. cyt.

³⁷ R. Hajduk, *Łagodność pastoralna*, Kraków 2018, s. 158.

budzi postawa chrześcijan wypływająca z ich wiary w odkupieńczą miłość Boga. Wspólnoty i należący do nich uczniowie Chrystusa, kierując się zawsze w swoim postępowaniu zasadą «istnienia dla innych», stają się «społeczeństwem kontrastu», a także skutecznym znakiem obecności Bożego zbawienia w świecie»³⁸.

Zadaniem „nowomediальной ewangelizacji” jest budowanie autentycznych wspólnot w sieciach społecznościowych³⁹. Internet może zarówno promować, jak i utrudniać takie braterstwo. Może promować braterstwo poprzez zachęcanie osób o podobnych zainteresowaniach, nawet tych z najdalszej odległości, do komunikowania⁴⁰. Klasycznym przykładem portalu społecznościowego, wokół którego tworzy się wirtualna wspólnota jest YouTube. Dana Rotman i Jennifer Preece podkreślają następujące elementy wyróżniające społeczność internetową:

- zaangażowanie jednostek w działalność z obszaru danej dziedziny;
- podzielane zainteresowania danymi treściami i zasobami oraz ich wymiana;
- więzy koleżeńskie i inne więzy;
- społeczna aktywność i budowanie interakcji⁴¹.

W kontekście ewangelizacji w sieci należy wspomnieć, że za pontyfikatu papieża Benedykta XVI, w styczniu 2009 roku rozpoczął działalność papieski kanał na YouTube. Jest on niesłychanie skutecznym narzędziem docierania do dużej liczby odbiorców w krótkim czasie. Użytkownicy, którzy korzystają z YouTube’a, oglądają filmy, pozostawiają komentarze, subskrybują inne kanały i umieszczają własne nagrania. W ten sposób tworzy się między nimi wirtualna wspólnota.

Inną formą publikowania pozytywnie wpływającą na tworzenie się społeczności jest wideoblog. To treść w formie filmu, którego zawartość łączy się bezpośrednio z osobą twórcy. Treścią zazwyczaj są przemyślenia autora, jego sytuacja życiowa lub zajmująca go w danym momencie jakaś szczególna kwestia. Wideoblog to forma, która w szczególnie sposób wzmaga tworzenie się więzi, ponieważ jest bardzo osobista i zaprasza do interakcji. Wpisuje się w ludzką potrzebę komunikacji twarzą w twarz⁴².

Przed zagrożeniami wypływającymi ze złego korzystania z sieci społecznościowej i do budowania w Internecie sieci dialogu, spotkania, strzegącej wspólnoty wolnych osób zachęcił papież Franciszek w swoim Orędziu na 53. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu.

³⁸ Tamże, s. 158-159.

³⁹ Por. P. Drzewiecki, *Kto jest moim bliźnim w wirtualnym świecie? Teologia społeczności sieciowych w orędziach Benedykta XVI na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu*, w: „Łódzkie Studia Teologiczne” 20(2011), s. 61.

⁴⁰ Por. M.P. Schneider, *Applying Six Offline Models to Online Evangelization*, dz. cyt.

⁴¹ E. Romer, *Rekolekcje „Jeszcze 5 minutek” o. Adama Szustaka OP jako przykład skutecznego dotarcia do dużej liczby odbiorców w ramach cyberewangelizacji*, w: *Zaplątani w sieci. Społeczeństwo wobec wyzwania nowych mediów*, red. M. Szeleta, M. Kaleta, K. Piech, M. Piech, Toruń 2017, s. 19.

⁴² Tamże, s. 20.

W nawiązaniu do metafory sieci biskup Rzymu przypominał o znaczeniu wspólnoty. „Wspólnota jest o tyle silniejsza, o ile jest bardziej spójna i solidarna, ożywiana uczuciami zaufania i dążąca do wspólnych celów. Wspólnota jako sieć solidarna wymaga wzajemnego słuchania i dialogu opartego na odpowiedzialnym używaniu języka. Jest oczywiste dla wszystkich, że w obecnym rozwoju sytuacji wirtualna wspólnota społecznościowa nie jest automatycznie synonimem wspólnoty. W najlepszych przypadkach wspólnoty są w stanie wykazać spójność i solidarność, ale często pozostają jedynie skupiskami osób, które rozpoznają się wokół interesów lub kwestii charakteryzujących się słabymi więzami”⁴³. Franciszek wskazał, że korzystanie z sieci społecznościowej powinno doprowadzić do spotkania z konkretną osobą, aby osiągnąć cel wspólnotowy. Papież z Argentyny podkreśla: „jeśli sieć jest używana jako przedłużenie lub jako oczekiwanie na to spotkanie, to wówczas [...] pozostaje bogactwem dla komunii. Jeśli rodzina korzysta z sieci, aby być bardziej powiązana ze sobą, aby następnie spotkać się przy stole i spojrzeć sobie w oczy, to jest to bogactwo. Jeśli wspólnota kościelna koordynuje swoją działalność poprzez sieć, a następnie wspólnie sprawuje Eucharystię, to jest ona bogactwem. Jeśli sieć jest szansą, by przybliżyć mnie do dziejów i doświadczeń piękna lub cierpienia fizycznie dalekich ode mnie, do wspólnej modlitwy i szukania dobra w ponownym odkryciu tego, co nas łączy, to jest to bogactwo”⁴⁴.

e) Model Areopagu – inkulturacja

Papież Franciszek mówi o swoistej inkulturacji wspólnoty Kościoła do świata mediów. Obie te rzeczywistości nie powinny być względem siebie w postawie wrogości, lecz mieć do siebie wzajemny szacunek i otwartość po to, by móc wzajemnie się poznawać, a później współpracować. Jak zaznacza: „e-maile, sms-y, sieci społecznościowe, czaty mogą być w pełni ludzkimi formami komunikacji. To nie technologia określa, czy komunikacja jest autentyczna, czy też nie, ale serce człowieka i jego zdolność do dobrego wykorzystania środków, jakimi dysponuje. Sieci społecznościowe mogą ułatwiać relacje i promować dobro społeczeństwa, ale mogą również prowadzić do dalszej polaryzacji i podziałów między ludźmi i grupami”⁴⁵. Stwierdza dalej: „Jesteśmy powołani, aby jako dzieci Boże komunikować się ze wszystkimi bez wyjątku. Tym bardziej, że właściwością języka i działania Kościoła jest przekazywanie miłosierdzia, aby poruszyć serca ludzi i wspierać ich w drodze do pełni życia, którą Jezus Chrystus, posłany przez Ojca,

⁴³ Franciszek, Orędzie na 53. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, „*Wszyscy tworzymy jedno*” (Ef 4,25). „*Od wirtualnych wspólnot społecznościowych do wspólnot ludzkich*”, dz. cyt.

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ Franciszek, Orędzie na 50. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, „*Komunikacja i Miłosierdzie – owocne spotkanie*”, <https://wszystkoanajwazniejsze.pl/papiez-franciszek-komunikacja-jej-narzedzia-to-dar-ale-i-odpowiedzialnosc/> [20.01.2019].

przyszedł przynieść wszystkim⁴⁶. Ojciec święty uważa, że media w znaczący sposób mogą służyć dziełu ewangelizacji, zwłaszcza, że stały się nieodzownym elementem współczesnego społeczeństwa: „Nie należy myśleć, że ewangeliczne przesłanie przekazywane jest zawsze przy pomocy stałych określonych formuł albo w precyzyjnych słowach wyrażających treść absolutnie niezmienną. Przekazywane jest ono w tak różnych formach, że byłoby rzeczą niemożliwą opisać je lub skatalogować, a Lud Boży ze swymi niezliczonymi gestami i znakami jest w nich zbiorowym podmiotem. W rezultacie tego, jeśli Ewangelia wcieliła się w jakiejś kulturze, nie jest już przekazywana tylko przez głoszenie od osoby do osoby⁴⁷. Wszelkie działania powinny prowadzić do tego, aby przepowiadanie Dobrej Nowiny mogło być przeprowadzone w kategoriach właściwych dla danej kultury. Ma to prowadzić do nowej syntezy z tą kulturą⁴⁸. Dużym wyzwaniem w posłannictwie zbawczym Kościoła jest ewangelizacja kultury, która musi znaleźć właściwe sobie miejsce⁴⁹. Kultura bowiem sama w sobie jest również nośnikiem orędzia ewangelicznego, ponieważ „pomiędzy orędziem zbawienia a kulturą ludzką istnieją wielorakie powiązania” (KDK, nr 58). Franciszek odwołuje się do praktyki inkulturacji, która jest obecna w Kościele od kilkudziesięciu lat i jest wykorzystywana w dziele ewangelizacji narodów świata, jednak w dobie współczesnej kultury wydaje się, że ma także zastosowanie w spotkaniu Kościoła i mediów.

f) Model chleba i ryb – dobroczynność

W kontekście przekazu potrzebny jest Kościół, który potrafi rozgrzać, rozpalić serce i zintensyfikować praktykę religijną przez towarzyszenie i wskazówki⁵⁰. Tak

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ EG, nr 129.

⁴⁸ Tamże.

⁴⁹ Termin „ewangelizacja kultur” jest dość nowy w słownictwie kościelnym. W rozumieniu tradycyjnym ewangelizacja adresowana jest do indywidualnych osób, które czują się przynaglone do odpowiedzi na głoszoną im Ewangelię. Wyrażając tę prawdę w inny sposób, można powiedzieć, że tylko osoby mogą się nawrócić, przyjąć chrzest, tylko one są zdolne do aktu wiary i tylko one mogą być przyjęte na łono wspólnoty Kościoła. Uznając fakt, że pierwszymi adresatami ewangelizacji są osoby, Kościół mówi obecnie również o potrzebie „ewangelizacji kultur”. Bł. Paweł VI podkreślił, że „należy ewangelizować i to nie od zewnątrz, jakby się dodawało jakąś ozdobę czy kolor, ale od wewnątrz, od centrum życiowego i korzeni życia – czyli należy przepajać Ewangelią kultury, a także kulturę człowieka, w najszerszym i najpełniejszym znaczeniu, jakie te wyrazy mają w konstytucji *Gaudium et spes*, gdzie zawsze wychodzi się od osoby ludzkiej i zawsze zwraca się do związków między osobami oraz do ich łączności z Bogiem” (EN, nr 20). Można zatem stwierdzić, że „ewangelizować człowieka oznacza również ewangelizować jego kulturę, jego etykę, jego wartości, jego ideały sprawiedliwości i prawdy. Por. R. Jaszczuk, *Ewangelizacja kultur i inkulturacja Ewangelii*, Warszawa 2012, s. 65.

⁵⁰ R. Nęcek, *Edukacyjny wymiar tweetów papieża Franciszka*, w: „Colloquia Theologica Ottomiana” 1 (2016), s. 145

jak to czynił pierwotny Kościół, który był wspólnotą wierzących opartą na więzi prawdziwej przyjaźni i chrześcijańskiej miłości. Duchowa więź przekładała się również na sprawy materialne poprzez troskę o biednych i potrzebujących (Dz 2, 42-47). Pierwsi chrześcijanie dawali tak żywe świadectwo wzajemnej ewangelicznej miłości i jedności, że sam ich styl życia stawał się skuteczną ewangelizacją⁵¹. Komunikacja w epoce cyfrowej, m.in. za pośrednictwem *social networks*, wskazuje, że człowiek nie tylko przekazuje informacje, komunikaty, ale angażuje się w to, co przekazuje, dzieląc się przy tym swoimi wartościami, ideałami czy nadziejami⁵². Dobroć okazywana wszystkim ludziom winna być charakterystyczną cechą postępowania chrześcijan. Wiele organizacji katolickich skutecznie wykorzystało Internet w aspekcie charytatywnym, który zawsze towarzyszył modelowi dobroczynnemu, jakim jest uzyskanie wsparcia. To wsparcie jest zasadniczym aspektem tego modelu, ponieważ dostarczanie pomocy kosztuje, a ich skuteczność wymaga modlitwy. Organizacje skutecznie wspierające model dobroczynny za pośrednictwem Internetu używają mediów społecznościowych do promowania swojego przesłania, zachowując przy tym duchowy aspekt, prosząc o modlitwę. Organizacje non profit nie mogą czynić tego w sposób zbyt nachalny. Należy zachęcać do „polubieni”, subskrybowania i udostępniania swoich akcji w Internecie. Najlepszym sposobem jest prowadzenie akcji „polubień”, polegających na przykład na znalezieniu sponsora i ogłoszeniu konkursu, w myśl którego sponsor wpłaci pieniądze na dany cel, pod warunkiem, że pod wskazanym postem zbierze się określona liczba „polubień” czy udostępnień. Wtedy obie strony są zadowolone, zarówno darczyńca, który zyskuje darmową reklamę i poprawia swój wizerunek, oraz organizacja, której cele się spełniają⁵³.

Przeglądanie treści w Internecie nie wymaga obecnie siedzenia przed komputerem w domowym zaciszu lub kafejce internetowej. To dzięki smartfonom, które osiągają coraz lepsze parametry możemy nie tylko odczytać informacje w dowolnym miejscu i czasie, ale oglądać możemy również filmy na YuoTubie oraz nagrywać je, edytować czy publikować. Możemy to uczynić za pomocą mobilnego urządzenia bez konieczności zgrywania plików na komputer⁵⁴. W społeczeństwie ponowoczesnym i wysoce z informatyzowanym media mogą stać się ważnym narzędziem ewangelizacji.

⁵¹ S. Dyk, *Etapy ewangelizacji we współczesnym kontekście pastoralnym*, „Roczniki Teologiczne” 34 (2007) z. 8, s. 176.

⁵² B. Bilicka, *Chrześcijański styl obecności na „cyfrowym kontynencie” w orędziach Benedykta XVI*, s. 144.

⁵³ E. Romer, *Rekolekcje „Jeszcze 5 minetek” o. Adama Szustaka OP jako przykład skutecznego dotarcia do dużej liczby odbiorców w ramach cyberewangelizacji*, dz. cyt., s. 27.

⁵⁴ Tamże.

Warto podać trzy istotne zasady, których stosowanie przyczyni się do właściwego ich wykorzystania. Zasada pierwsza: w ewangelizacji należy korzystać ze wszystkich dostępnych narzędzi komunikacyjnych. Wiąże się z tym konieczność kodyfikowania przekazu ewangelicznego zgodnie ze strukturą i językiem typowym dla danego rodzaju mass mediów. Zasada druga: współczesnym technologiom komunikacji należy nadać taką formę i zawrzeć w nich taką treść, by były one zgodne z postawą Chrystusa, z Jego stylem życia, wartościowania i komunikowania. Zasada trzecia: konieczna jest pogłębiona formacja ludzi, którzy są specjalistami w dziedzinie komunikacji medialnej, by ich działania były zgodne z duchem Ewangelii i by stawały się rzeczywistym świadectwem wiary⁵⁵.

Bibliografia:

- Benedykt XVI, Encyklika o nadziei chrześcijańskiej *Spe salvi*, Rzym 2007.
- Benedykt XVI, Orędzie na 47. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, „*Serwisy społecznościowe: portale prawdy i wiary; nowe przestrzenie ewangelizacji*”, w: M. Laskowska, K. Marcyński, *Komunikacja społeczna według Benedykta XVI*, Kraków 2016, s. 57-60.
- Benedykt XVI, *Przemówienie do uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu (29 X 2009)*, w: *Internet i Kościół*, red. J. Kloch, Warszawa 2011.
- Bilicka B., *Chrześcijański styl obecności na „cyfrowym kontynencie” w orędziach Benedykta XVI*, „Forum Teologiczne” 16 (2015), s. 139-151.
- Byerley Timothy E., *The Great Commission: Models of Evangelization in American Catholicism*, New York 2008.
- Campatelli M., *Kreatywna i formacyjna siła liturgii*, w: *Teologia pastoralna. Duszpasterstwo na nowe czasy*, red. T. Špidlík, M. Rupnik, Kraków 2010, s. 348-375.
- Drzewiecki P., *Kto jest moim bliźnim w wirtualnym świecie? Teologia społeczności sieciowych w orędziach Benedykta XVI na Światowe Dni Środków Społecznego Przekazu*, w: „*Łódzkie Studia Teologiczne*” 20(2011), s. 55-66.
- Dyk S., *Etapy ewangelizacji we współczesnym kontekście pastoralnym*, „*Roczniki Teologiczne*” 34(2007) z. 8, s. 171-183.
- Dziewiecki M., *Ewangelizacja w kulturze ponowoczesnej medialnej*, „*Kultura – Media – Teologia*”, 1(2010) nr 1, s. 49-64.
- Fisichella R., *La nuova evangelizzazione. Una sfida per uscire dall'indifferenza*, Milano 2011.
- Franciszek, *Adhortacja apostołska o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie* *Evangelii Gaudium*, Kraków 2013.

⁵⁵ M. Dziewiecki, *Ewangelizacja w kulturze ponowoczesnej medialnej*, „*Kultura – Media – Teologia*”, 1 (2010) nr 1, s. 61

Franciszek, Encyklika *Laudato si'*. *W trosce o wspólny dom*, Rzym 2015.

Franciszek, Orędzie na 53. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, „*Wszyscy tworzymy jedno*” (Ef 4,25). „*Od wirtualnych wspólnot społecznościowych do wspólnot ludzkich*”, <https://episkopat.pl/oredzie-papieza-na-53-swiatowy-dzien-srodkow-spolecznego-przekazu/> [12.02. 2019].

Franciszek, Orędzie na 50. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu, „*Komunikacja i Miłosierdzie – owocne spotkanie*”, <https://wszystkoconajwazniejsze.pl/papiez-franciszek-komunikacja-jej-narzedzia-to-dar-ale-i-odpowiedzialnosc/> [20.01.2019].

Franciszek, Orędzie na 48. Dzień Środków Społecznego Przekazu, „*Przekaz w służbie autentycznej kultury spotkania*”, <https://www.deon.pl/religia/serwis-papieski/dokumenty/oredzia-papieskie/art,8,oredzie-na-48-dzien-srodkow-spolecznego-przekazu.html> [20.01.2019].

Franciszek, *Trzeba towarzyszyć człowiekowi w epoce cyfrowej. Audycja dla uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu*, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/massmedia_21092013.html [10.03.2016].

Goban-Klas T., *Wartki nurt mediów, ku nowym formom społecznego życia informacji*, Kraków 2011.

Hajduk R., *Ewangelia na forum świata*, Kraków 2013.

Hajduk R., *Łagodność pastoralna*, Kraków 2018.

Jan Paweł II, Adhortacja apostolska o Jezusie Chrystusie, który żyje w Kościele jako źródło nadziei dla Europy *Ecclesia in Europa*, Wrocław 2003.

Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Pastores Gregis*, Rzym 2003.

Jan Paweł II, Encyklika o stałej aktualności posłania misyjnego *Redemptoris missio*, Rzym 1990.

Jaszczuk R., *Ewangelizacja kultur i inkulturacja Ewangelii*, Warszawa 2012.

Krawczyk M., *Znaczenie sztuki w przekazie wiary w nauczaniu Ojców Kościoła*, „*Resovia Sacra*” 23 (2016), s. 113-121.

Lombardi F., *Introduzione*, w: Jorge Mario Bergoglio Papa Francesco, *La verità è incontro*, red. A. Spadaro, Milano 2014.

Lombardi F., *Wstęp. Bóg szuka na marginesie*, w: Franciszek, *Bóg szuka nas na marginesie. Słowa z domu św. Marty*, Kraków 2017, s. 5-10.

Ławniczak A., *Medialny portret gender*, w: *Rewolucja genderowa*, red. Z. Klafka, Toruń 2014, s. 119-144.

Nęcek R., *Edukacyjny wymiar tweetów papieża Franciszka*, w: „*Colloquia Theologica Ottoniana*” 1 (2016), s. 135-150.

Nowak S., *Społeczeństwo informacyjne – geneza i definicje*, http://www.silesia.org.pl/upload/Nowak_Jerzy_Spoleczenstwo_informacyjne-geneza_i_definicje.pdf. [05.15. 2014].

Papieska Rada ds. Środków Społecznego Przekazu, *Kościół a Internet*, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/rady_pontyfikalne/r_komunik_spol/kosciol_internet_22022002.html [12.02.2019].

Paweł VI, Adhortacja apostołska o ewangelizacji w świecie współczesnym *Evangelii nuntiandi*, Wrocław 2001.

Prensky M., *Digital Natives, Digital Immigrants*, <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> [20.01.2019].

Romer E., *Rekolekcje „Jeszcze 5 minetek” o. Adama Szustaka OP jako przykład skutecznego dotarcia do dużej liczby odbiorców w ramach cyberewangelizacji*, w: *Zaplątani w sieci. Społeczeństwo wobec wyzwań nowych mediów*, red. M. Szeleta, M. Kaleta, K. Piech, M. Piech, Toruń 2017, s. 13-31.

Schneider M.P., *Applying Six Offline Models to Online Evangelization*, <https://www.hprweb.com/2017/06/applying-six-offline-models-to-online-evangelization/> [21.07.2017].

Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, Rzym 1965.

Siwek G., *Rekolekcje, wczoraj i dziś*, Kraków 2011.

Spadaro A., *Homilie u św. Marty*, w: Franciszek, *Bóg szuka nas na marginesie. Słowa z domu św. Marty*, Kraków 2017, s. 33-52.

Spadaro A., *Homilie u św. Marty*, w: Franciszek, *Prawda jest spotkaniem*, Kraków 2019, s. 9-56.

Słowa kluczowe:

Internet, ewangelizacja, przepowiadanie, inkulturacja, media społecznościowe

Key words:

Internet, evangelization, preaching, inculturation, social media

Summary

The world of mass media is a modern areopagus and agora where roads meet both those who believe in God and those who reject His existence. The „digital continent” requires evangelization and pastoral care. The article describes six evangelization models that are present in American Catholicism. These include: testimony, liturgy, preaching, small communities, inculturation and charity. These models can be present in the ministry of the Church in the context of evangelization through the Internet.